

בעהשית

שבע חיים

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר
הגה"ק זצוקללה"ה

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

פרשת יתרו תשפ"ג

גליון ב' אלפים נ"ד

שנה ל"ט • גליון י"ז

יוצא לאור ע"י

מכון הוצאה לאור "שבע חיים"

אגוד חסידי צאנז

רח' רבי עקיבא 8 • קרית צאנז נתניה

טלפון/פקס: 09-8820355

בארה"ב: 201-472-0556

תוכן הענינים

דברי תורה מאת כ"ק מרן ארמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

בשיעור חומש ורש"י פרשת יתרו תשי"ב

- הדין את הדין, על אף שבמשך שעות רבות הוא עסוק בשמיעת טענות הבל של שני הצדדים, נחשב לו כאילו כל אותן השעות עסק בתורה.
- עשה ה' שמי צריך ישועה ילך אצל הצדיק, וכך היא בכוחו להשפיע עליו לטובה.
- העם ניצב על משה כל היום לא רק כדי להישפט אלא גם לראות איך הוא פוסק את הדין כדי לדעת את ההלכה.
- צדיקים קבעו זמן לתפילה, אולם למעשה היו לפעמים נכנסים להתפלל שעות רבות אחר כך, כיון שהכינו עצמם קודם בדבקות ובעבודת ה' שהוא דבר שאין לו שיעור קצוב.
- צדיקים גם כשהיו מדברים בעניני דעלמא היתה כוונתם באמירה לגבוה ביהודין עילאין.
- הגויים מבינים שיתכן לעבוד את ה' בעבודת הקרבנות וכדומה, אולם בני ישראל יודעים לעבוד את ה' גם בעניני גשמיות כאכילה ושתייה.
- טענת יתרו אל משה רבינו היתה שהגם שהוא בעצמו בשעה שמדבר בעניני דעלמא כוונתו בגבוה מרומים, מכל מקום המון העם אינם יודעים מכך והם סבורים שהוא מדבר דברי חולין.
- מדרכי החסידות שיעשה החסיד בכל עניניו אפילו באכילה ובשתייה הכל כמעשי רבו, וכך יהיה סמוך ובטוח שלא יסיתנו יצרו למצוא קולות והיתרים שונים.
- משה רבינו עשה את כל מעשיו גם אכילה ושתייה לעיני כל הקהל כדי שהכל ילמדו מדרכיו וכל תהלוכותיו.
- צדיקי אמת היו יכולים להסתיר מדריגתם שאפילו צדיקים בעלי רוח הקודש לא יכירו בהם.
- הצדיקים שונאים ממון שהתעורר עליו דין ודברים, כי מכך שהתעורר עליו דין בהכרח שיש בממון זה קצת פגם כנודע מספ"ק דברי משה באריכות.
- הצדיק העוסק בדבקות השי"ת כל היום צריך סייעתא דשמיא מיוחדת שלא יפריד ממחשבת הדיקות אפילו לרגע אחד.

דברי תורה מאת כ"ק מרן ארמו"ר הגה"ק שליט"א

ההולך בדרך הישר רואה נפלאות ה' בכל מצב

- מספ"ק נועם אלימלך, שעל ידי אותות ומופתים לבר, אין באים לידי אמונה.
- מדברי מרן זי"ע, נגד אלו המדמים שרק בדורות הקודמים ראו את יד ה' על ידי הצדיקים, כי הלא גם בזמניהם היו רשעים ואפיקורסים, וזה לעומת זה עשה אלקים.
- בדורות השפלים, שהקדושה אינה בתוקף, גם הטומאה אינה בתוקפה, וקל יותר לכל אדם להגיע למדרגות.
- ענין זכירת יציאת מצרים בכל יום, להורות שגם בזמננו יכולים להיות במדרגה לראות נפלאות ה' בחוש ולא רק בדור של יציאת מצרים.
- משה רבינו חשש דאף אם יוציא את בני ישראל ממצרים, הרי מחמת שפל מצבם לא יבינו הם שזהו יד ה', ואמר לו ה' שהם עתידים לקבל התורה ועל ידי זה יבואו לאמונה.
- יתרו ראה את העדר אמונת ישראל גם לאחר קריעת ים סוף, מה שגרם למלחמת עמלק, והבין שרק על ידי קבלת עול תורה יוכל לעמוד באמונתו, ולכן בא למדבר.

דברי תורה

מב"ק מרן אדמו"ר הגה"ק וצוקללה"ה

בשיעור חומש ורש"י פרשת יתרו תשי"ב

הערב, וכתוב התם ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, ע"כ. אבל מאין מקור דברי רש"י שכל דיין שדן דין אמת לאמתו אפילו שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאילו עוסק בתורה כל היום.

עוד יש להבין, דהתינה כמה שכאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, פירש בשפתי חכמים הטעם, לפי שהעולם קיים על הדין, כמו ששינונו (אבות א, יח) על שלשה דברים העולם קיים על הדין על האמת ועל השלום, על כן מי שדן דין אמת גורם שהעולם מתקיים על ידו והוא כאילו נעשה שותף ביצירתו. אולם כמה שמעלה עליו הכתוב כאילו עוסק בתורה כל היום, לכאורה יפלא מדוע יהא נחשב עסק הדין אפילו שעה אחת כאילו עסק בתורה כל היום, הרי אם כן יש מעלה לעוסק בדין יותר מן העוסק בתורה, שבשעה אחת שהוא יושב בדין נחשב לו כאילו עסק בתורה כל היום.

ויתבין לומר, דהנה הא וודאי שגמר הדין שהדין מוציא את הפסק לומר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב, הוא בגדר לימוד התורה ממש, שבכך הוא מברר את משפטי התורה, כמו שמפורש בגמרא (ברכות ו, א) דשלשה שיושבין בדין שכינה ביניהם, מהו דתימא דינא שלמא בעלמא הוא ולא אתיא

ויהי ממחרת וישב משה לשפוט את העם ויעמוד העם על משה מן הבוקר עד הערב. (שמות יח, יג)

ברש"י, מן הבוקר עד הערב, אפשר לומר כן, אלא כל דיין שדן דין אמת לאמתו אפילו שעה אחת, מעלה עליו הכתוב כאילו עוסק בתורה כל היום, וכאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, שנאמר בו (בראשית א, ה) ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד. ע"כ.

וכבר תמהו מפרשי רש"י (עיין דברי דוד להט"ו) דהנה מקור דברי רש"י שכל דיין שדן דין אמת לאמתו אפילו שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, הוא בגמרא במסכת שבת (י, א), רב חסדא ורבה בר רב הונא הוו יתבי בדינא כולי יומא, הוה קא חליש לבייהו [מצטערין היו שלא עסקו אותו היום בתורה, רש"י]. תנא להו רב חייא בר רב מרפתי, ויעמוד העם על משה מן הבוקר עד הערב, וכי תעלה על דעתך שמשעה יושב ודן כל היום כולו, תורתו מתי נעשית, אלא לומר לך כל דיין שדן דין אמת לאמתו אפילו שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית, כתיב הכא ויעמוד העם על משה מן הבוקר עד

הדינים נחשב להם גם כן כאילו עסקו בתורה, ובוהו נחה דעתם. ומעתה יש לומר שבאמת דברי הגמרא בשבת הנ"ל הוא מקור דברי רש"י לפנינו, שדין הדן דין אמת לאמיתו אף שלא עסק בתורה אלא בשעת גמר דין, נחשב לו כאילו עסק בתורה כל היום כולו שהיה עוסק בשמיעת בעלי הדינים.

ידי ממחרת וישב משה לשפוט את העם ויעמוד העם על משה מן הבוקר עד הערב. וירא חותן משה את כל אשר הוא עושה לעם ויאמר מה הדבר הזה אשר אתה עושה לעם מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן בוקר עד ערב. ויאמר משה לחותנו כי יבוא אלי העם לדרוש אלקים. כי יהיה להם דבר בא אלי ושפמתי בין איש ובין רעהו והודעתי את חוקי האלקים ואת תורותיו. (יח, יג-יז)

יש להתבונן באמרו 'וירא חותן משה את כל אשר הוא עושה לעם', מה ראה, ואם ראה שהעם ניצבים על משה, אם כן מה שאל, היה לו להבין שמן הסתם העם עומדים עליו לשאול בעצתו ולבוא לפניו במשפט, ובהיות שהוא מצווה מפי הגבורה לשפוט את העם הוא מקיים את מצות ה' ושופט את העם כל היום, ומה לו לתמוה עליו. ובדרך פטמאי דאורייתא היה אפשר לומר, שמשם ייעד זמן לשפוט את העם, אך למעשה בהיות שהיתה תורתו אומנותו נמרד בתלמודו בתוככי בית מדרשו ורק לאחר זמן רב יצא לשפוט את העם, והעם ניצב כל היום להמתין

שכינה, קמשמע לן דינא נמי היינו תורה, עיי"ש. אולם כדי להוציא דין אמת לאמיתו על הדין לשבת שעות רבות ולשמוע את דברי ריבות בעלי הדינים עם כל הבליהם ומשוגותיהם, והיה אפשר לומר ששמיעת דברי בעלי הדינים אינו בכלל לימוד התורה. על כן פירש רש"י, כל דין שדן דין אמת לאמיתו אפילו שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאילו עוסק בתורה כל היום, היינו שאף שהוצאת הדין לאמיתו היא רק שעה אחת, מעלה עליו הכתוב כאילו כל אותן השעות שהיה טרוד בשמיעת דברי בעלי הדינים כל היום היה עוסק בתורה.

בזה יובן הגמרא הנ"ל, שרב חסדא ורבה בר רב הונא הוו יתבי דינא כולי יומא והוה קא חליש לביהו, ותנא להו רב חייא בר רב מדפתי וכו', כל דין שדן דין אמת לאמיתו אפילו שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית וכו'. ולכאורה יפלא, כיון שחלישות דעתם היתה מפני שלא עסקו בתורה כל אותו היום, איך נחה דעתם כמה דתנא להו רב חייא בר רב מדפתי.

אמנם לדרכנו יבואר, שחלישות דעתם לא היתה על גמר הדין שהוא לימוד התורה ממש, אלא על כל שעות היום שהיו עסוקים בשמיעת דברי ריבות בין בעלי הדינים והתבטלו מן התורה, על כן כששמעו מרב חייא בר רב מדפתי שגדולה מעלת הדין שדן דין אמת לאמיתו אפילו שעה אחת, היינו באותה שעה שהוא פוסק את הדין, על אף שבשאר הזמן אינו עוסק בתורה, הבינו שכל אותן השעות ששמעו את דברי בעלי

שבא עליהם דבר צער וכדומה, בא אלי כדי שאתפלל עליו, וכך תהיה לי עליהם השפעה אשר ושפמתי בין איש ובין רעהו והודעתי את חוקי האלקים ואת תורותיו.

וזהו המכוון, וירא חותן משה את כל אשר הוא עושה לעם, שהעם ניצב עליו לא רק למשפט אלא גם כדי לשאול בעצתו ולבקש ממנו שיעתיר בעדם על ענינים פחותי ערך, ועל כן, ויאמר מה הדבר הזה אשר אתה עושה לעם מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן בוקר עד ערב, כלומר אין הדבר הגון לאיש רם המעלה כמוך להשפיל את עצמך לדברים חסרי חשיבות, והיה ראוי שיתעסקו עמם אהרן והזקנים והנביאים שבוודאי גם הם יש בכוחם לפעול ישועות עבורם. ויאמר משה לחותנו כי יבוא אלי העם לדרוש אלקים, הם אכן באים אלי אודות דברים פחותי ערך, אולם אני פועל עמם דבר גדול להדריכם בדרכי התורה ולהזהירם על טהרת המשפחה וכדומה, כי יהיה להם דבר בא אלי ושפמתי בין איש ובין רעהו והודעתי את חוקי האלקים ואת תורותיו.

בדברים האלה כתב הרמב"ן וזה לשונו: כי יבוא אלי העם לדרוש אלקים, השיב משה לחותנו, צריכים הם שיעמדו עלי זמן גדול מן היום, כי לדברים רבים באים לפני, כי יבוא אלי העם לדרוש אלקים להתפלל על חוליהם ולהודיעם מה שיאבד להם, כי זה יקרא דרישת אלקים, וכן יעשו עם הנביאים כמו שאמר (שמואל א מ, ט) לפנים בישראל כה אמר האיש בלכתו לדרוש אלקים לכו ונלכה עד הרואה, וכן (מלכים ב

עליו, וזה אשר ראה יתרו ולכן תמה עליו. אך מפשטות הגמרא (שבת י, ב) אין נראה כן.

ונראה לומר, כי אכן מלכתחילה וישב משה לשפוט את העם, לשבת כסאות למשפט, אלא שלמעשה ויעמוד העם על משה מן הבוקר עד הערב, היינו שבאו לפניו כל עדת ישראל גם לשאול בעצתו בענינים פחותי ערך, ולבקש ממנו שיעתיר בעדם על חולה שיש להם בתוך ביתם וכדומה, ומשה רבינו ע"ה רעיא מהימנא התייחס לכל צרכיהם והעתיר בעדם. על כך התפלא יתרו איך משה רבינו שהוא אב לנביאים איש אחד לבדו מתעסק עם ענינים פחותים כגון אלו.

וכבר פירשו חסידי קמאי את מענת יתרו ותשובת משה אליו, כי יתרו ראה שבני ישראל באים אל משה שיעתיר בעדם על עניני גשמייות, על אשתם המקשה לילד וכדומה, ועל כך היה תמה מדוע משה מתעסק עם דברים אלו. אמנם הרי כבר אמרו חז"ל (נבא בתרא קטז, א) מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, והמעם, כדי שבבואו אל החכם ויכיהו החכם וישפיע עליו לשוב אל ה' אלקיו, ואילו לא היה בכח החכם לפעול עבור הבא אליו איך יוכל אחר כך להשפיע עליו למוכה, על כן עשה הקב"ה שיהיה החכם שליח בין ישראל לאביהם שבשמים ותבוא הישועה על ידו, כדי שיהיו דבריו נשמעים לעבודת ה'.

כך השיב גם משה ליתרו, כי יהיה להם דבר בא אלי ושפמתי בין איש ובין רעהו והודעתי את חוקי האלקים ואת תורותיו, הכוונה, כי יהיה להם דבר,

*

עוד אפשר לומר בדרך פטמיה דאורייתא, כי הנה היו צדיקים שקבעו זמן מיועד לתפילת שחרית בבוקרו של יום, כגון בשעה שמונה, וכל הקהל באו אל בית המדרש בשעה זו, אולם למעשה נכנסו אל בית המדרש להתפלל רק בשעה מאוחרת מכך בהרבה, אם מפני שקודם התפילה היו מתכוננים ודבקים בקונם ית"ש עד שהיו מתבטלים כל חושיהם, ואם מחמת סיבות אחרות בדרכי קדשם בעבודת השי"ת. כיוצא בזה גם משה רבינו ע"ה, וישב משה לשפוט את העם, הוא קבע זמן שבו ישב לשפוט את העם, אולם למעשה נדבק במחשבתו בעולם האצילות והתמהמה זמן רב עד שיצא אל המשפט, ולכן ויעמוד - לשון המתנה (עיין רש"י חבקוק ג, 1) - העם על משה מן הבוקר עד הערב.

אכן יתרו שהיה גר לא הבין דברים כאלו, ואצלו כשקבעו ענין לשעה שמונה היה זה בשעה שמונה בדיוק, ולכן היה תמה, מה הדבר הזה אשר אתה עושה לעם מדוע אתה יושב לברך בדבקות, וכל העם נצב להמתין עליך מן בוקר עד ערב. על כך השיב לו משה, אילו היו באים לפני בית משפט של נכרים, חבר המושבעים יכולים להגיע בדיוק בשעה היעודה, אבל כי יבוא אלי העם לדרוש אלקים, וכדי להיות מוכנים לדרוש אלקים להוריד שפע ברכה ותורה לישראל אי אפשר לכוון בדיוק לדעת כמה זמן ימשך הדבר, ועל כן לא יתכן שאעמוד בשעה היעודה להיות מזומן להיכנס אל הדין.

* * *

ה, ה) ודרשת את ה' מאותו לאמר האחיה מחלי זה, שיתפלל עליו ויודיענו אם נשמעה תפלתו, וכן (בראשית כה, כב) ותלך לדרוש את ה', כמו שפירשתי שם, ועוד שאני שופט אותם, כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי, ועוד אני מלמד אותם תורה, והודעתי להם את חוקי האלקים ואת תורותיו, עכ"ל.

*

עוד נראה לומר, כי יתרו ראה שאנשים רבים מאד נקבצים על משה רבינו, והיה סבור שכולם באים לפניו למשפט, ולכן היה סבור שמשה צריך להתיישב זמן רב איך להורות בכל דין תורה, והוא הגורם לכך שנקבץ שם המון רב. לזה היה תמה ממה נפשך, אם ריבוי ההמון הוא מחמת ריבוי הריבים והמשפטים בין העם, איך יתכן שיהיו בין העם דברי ריבות רבים כל כך, וההכרח שריבוי ההמון הוא מחמת שמשה מחמיץ את הדין ומעיין זמן רב בכל משפט להוציאו לאור, ואם כן הרי כבד ממך הדבר לא תוכל עשוהו לברך (פסוק יח).

על כך השיב לו משה, שאין הדבר כפי שהוא סבור שכל ההמון הגדול כולם באים לפניו למשפט, אלא כי יבוא אלי העם לדרוש אלקים, רוב העם אינם באים למשפט, אלא המה תלמידי חכמים הבאים לראות איך אני פוסק את הדין בין בעלי הדין כדי ללמוד על ידי כך את משפטי התורה. שכאשר כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו, על ידי כך והודעתי את חוקי האלקים ואת תורותיו, שעל ידי המשפט אני מודיע להם את חוקי האלקים ואת תורותיו.

(עיין אנרא דפרקא, אות ד), והיו משתמשים בשני מוחות, כפי שידוע על זקה"ק מהרצ"א מדינוב זי"ע שבעת שהיה מקבל קהל שהיו באים אליו עם 'קוויטלעך' להיפקד בפקודת ישועה ורחמים, היה בד בבד כותב את חידושי תורתו, עד שפשוטי העם היו סבורים שהוא כותב את הצטרכויותיהם בפקסו, והיו אומרים שהוא 'רבי טוב' שכותב את כל צרכי הבאים אליו עלי ספר. והיה פעם מעשה שבא לפניו איש אחד ותינה בפניו את צערו אודות דבר שכבר הזכיר עליו את עצמו לפני שנה, ואמר אל הרבי, שיקח את הספר שכתב בשנה שעברה ויראה שם את פרטי הענין... ואמרו עליו צדיקים שהיו לו שני מוחות והיה כוחו להשתמש בשניהם כאחד.

ואם היה כח הצדיקים יפה להשתמש בשני מוחות לשני ענינים רוחניים, כתיבת חידושי תורה וקריאת פיתקאות, מכל שכן לגבי ענינים גשמיים היו משתמשים בשני מוחות. כפי שהעיד הרה"ק מהרי"א מקאמרנא זי"ע על דודו זקה"ק בעל העטרת צבי מזידטשויב זי"ע, שהיה מדבר דברים שהיו נראים כעניני דעלמא בעיני העולם, ואני הכרתי שכל תיבה ותיבה שהוציא מפיו לא היו כי אם יחודים עילאים וסודות התורה, ואף על פי כן היה שואל ומשיב כהוגן כאילו כל עסקו עתה הוא במילי דעלמא.

מדריגה זו היא אכן קלה לגבי הצדיקים, אולם כבר אמרו חסידי קמאי שיש מדריגה למעלה מזו, שבכח הצדיק להעלות גם את האנשים המדברים עמו שגם המה יהיו כל דבריהם בכונות ויחודים.

ויאמר חותן משה אליו לא מוב הדבר אשר אתה עושה. (יה, יז)

ברש"י, ויאמר חותן משה, דרך כבוד קוראו הכתוב חותנו של מלך. נראה לומר למה דייקא בפסוק זה קראו הכתוב 'חותן משה' בדרך כבוד, לפי שבאמת לא היה ראוי לבוא לחוות דעת למשה רבינו אבי הנביאים רבן של ישראל, אלא שבשביל שיתרו היה חותן משה וחייב אדם בכבוד חמיו כמו בכבוד אביו (שו"ע י"ד סימן רמ, כד), לכן הרהיב עוז לתת עצה למשה רבינו.

ובמעם הדבר שלא נתן יתרו למשה עצה זו עד השנה השנית (עיין רש"י לעיל פסוק ג, ואבן עזרא), אף שכבר בא אליו זמן רב קודם לכן, יש לומר, שאף שהיה תמה על כך מלכתחילה, מכל מקום עדיין לא היה לבו גם כל כך במשה רבינו לבוא לחוות לו דעה, ואך אחר שהיה שם שנה אחת ונעשה לבו גם במשה רבינו, מלאו לבו לשאלו על כך ולתת לו עצה טובה.

ויאמר חותן משה אליו לא מוב הדבר אשר אתה עושה. נבול תבול גם אתה גם העם הזה אשר עמך כי כבוד ממך הדבר לא תוכל עשוהו לברך. (יה, יז-יח)

נראה לפרש, דהנה נודע הדבר על רבותינו הצדיקים שהיה בכוחם לכלכל את כל דיבוריהם שגם בעת שהיו נראים כמדברים במילי דעלמא היתה כוונתם בגבהי מרומים ביחודים עילאין

בזה יתבאר דבר הכתוב (לעיל פסוק יב) ויקח יתרו חותן משה עולה וזבחים לאלקים ויבוא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חותן משה לפני האלקים, כי יתרו בהיות שאך זה עתה התגייר היה סבור שעבודת ה' לכפר על הנפש היא רק בהקרבת עולה וזבחים, ולכן ויקח יתרו חותן משה עולה וזבחים לאלקים, אולם ויבוא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חותן משה לפני האלקים, שאהרן וזקני ישראל באו ללמד שיתכן לעבוד את השי"ת באכילה ובשתיה שיהיה שולחנם מכפר עליהם גם מבלי עבודת הקרבנות.

על כן גם עתה כשראה יתרו שמשה מתעסק כל היום עם המון העם מן הבוקר עד הערב, היה תמה על כך ואמר למשה, מה הדבר הזה אשר אתה עושה לעם מדוע אתה יושב לבדך וכל העם פחותי הערך נצב עליך מן בוקר עד ערב. על כך השיב לו משה, כי יבוא אלי העם לדרוש אלקים, שאפילו המון העם כשהם באים אלי אני מעלה אותם שתהא כל מגמתם בעניניהם אך ורק לדרוש אלקים בלתי לה' לבדו.

את זאת לא יכל יתרו הגר להשיג בדעתו ואמר למשה, אם אכן כל כך גדלה מדרגתך עד שאתה מעלה את כל המון העם הבאים אליך, אם כן לא טוב הדבר אשר אתה עושה, נבול תבול גם אתה גם העם הזה אשר עמך כי כבוד ממך הדבר לא תוכל עשוהו לבדך, כי הוא סבר שמאד קשה הדבר לעמוד במדרגה עליונה כזאת כל הימים.

והנה יתרו ראה שמשה מתעסק כל היום עם פחותי העם, ועל כך היה תמה, מה הדבר הזה אשר אתה עושה לעם, הם פחותי הערך, על דרך האמור (שמות לב, ז) כי שחת עמך (עיין במדבר רבה כ, כג), מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן בוקר עד ערב, ואתה משפיל את עצמך אליהם להיות מרוד בעסקיהם כל היום כולו. על כן השיב לו משה רבינו, כי יבוא אלי העם לדרוש אלקים, שאפילו פחותי העם בבואם אלי אני מעלה אותם עד שגם הם כל דיבוריהם ביחודים עילאין, לדרוש אלקים.

או יאמר קרוב לזה, כי הנה אומות העולם אינן מבינים שיתכן לעבוד את השי"ת גם בעניני עולם הזה, והם סבורים שעבודת השי"ת היא רק בעבודת הקרבנות וכדומה. אולם בני ישראל יודעים את ריבונם לעבדו גם בעניני עולם הזה, באכילה ושתיה. כפי שהיה מעשה שפעם אחת נקלע הגה"ק מהר"ם א"ש זי"ע לצאנו בימי בין המצרים והכינו לכבודו סעודת סיום מסכתא עם מאכלי בשר. תמה המהר"ם א"ש מהו ההכרח הגדול לאכול בשר ולסיים מסכתא בתשעת הימים כדי לאכול בשר. נענה זקה"ק מצאנו זי"ע ואמר לו ברוב ענוותנותו: הרי אמרו חז"ל (מנחות צו, א) בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר על האדם, ועכשיו שאין בית המקדש קיים שולחנו של אדם מכפר עליו. על כן מעלת כבודכם שהנכם צדיקים אין אתם צריכים לכפרה, אבל אנו שאנו חוטאים אנו צריכים כפרה בכל עת, ולכן הנני עורך את שולחני בכל יום עד ז' באב.

כשהוא מעוטר בתפילין ושוחח עם הרבנית בדברי הכל.

נענה הרבי ר' שמעלקא ואמר: הרי אמרו בגמרא (סוכה כה, א) אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי מימיו לא שח שיחת חולין, ולכאורה תמוה מהי הרבותא בכך, הרי אמרו בגמרא (יומא יט, ב) אמר רבא השח שיחת חולין עובר בעשה, שנאמר (דברים ו, ז) ודברת בם, בם ולא בדברים אחרים, רב אחא בר יעקב אמר עובר בלאו, שנאמר (קהלת א, ח) כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר. אם כן כל ישראל מוזהרים על כך ואינה רבותא אפילו לקמן שבתלמידי חכמים, ומהי מעלתו של רבן יוחנן בן זכאי. התשובה על כך היא שבאמת רבן יוחנן בן זכאי לא היה שתקן אלא דיבר הרבה מאד, ואף על פי כן העידו עליו שמימיו לא שח שיחת חולין, היינו שכל דבריו היו דיבורים מלאים קדושה בעבודה נסתרה, וזו היא גם מדרגת הרה"ק מבארדיטשוב.

בזה פירשו בספרים הקדושים את מאמר חז"ל (עבודה זרה יט, ב) אפילו שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה תלמוד שנאמר (תהלים א, ג) ועלהו לא יכול, היינו כי אף אם שיחתם נראה בפשטות כדברי חול, תוכם רצוף אהבה ויראה והם מייחדים בזה יחודים גדולים ועמוקים ומתקנים בהם עולמות עליונים (ראה להחיד"א בפתח עינים שם; עבודת ישראל, פרקי אבות, פרק שני משנה י, ופרק ששי; הוספות מהרצ"א לספר סוד מרע ועשה טוב, פרק שני; ייטב לב, פרישת האיזני; ועוד).

על פי זה אפשר לומר, כי אף יתרו הבין שמשח רבינו גם בעת שהוא מדבר בעניני עולם הזה מכל מקום כל דבריו הם

עוד יש לומר בביאור הפרשה, על פי המסופר על זקה"ק מגארליץ זי"ע, שפעם אחת היה עומד ומדבר עם בני אדם בדברים שהיו נראים כדברי הלצה ובדיחותא, כשבאמת אמירתו היתה אמירה לגובה בכוונות ויחודים, והללו שחקו לשמע הלצותיו. עבר שם אחיו הרה"ק משינאווא זי"ע ואמר לו: אחי, מדוע אתה מדבר עמהם דברים גבוהים אלו, הלא הם סבורים שהם באמת דברי שחוק והיתול, ואינם יורדים לעומק מחשבתך. כיוצא בזה היה מעשה שפעם אחת קודם התפילה שוחח זקה"ק מצאנו זי"ע עם בנו זקה"ק מגארליץ זי"ע אודות תואר הבהמות במדינת אונגארין ואודות הגויים הנמצאים שם, ושמע הרה"ק משינאווא זי"ע והתפלא מאד על הדברים. אמר לו זקה"ק מצאנו זי"ע: הן עתה למדנו בספר פרי עין חיים.

בן מסופר, כי בבית מדרשו של הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע היה חרם שלא להשיח דברים בטלים בבית המדרש. פעם אחת נקלע לשם הרה"ק בעל קדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע ודיבר בבית המדרש במילי דעלמא, ולאחר מכן התעמר בכ' זוגות תפילין דרש"י ודרבינו תם כדעת המחבר בשולחן ערוך (או"ח סימן לה, ב), והלך כשהוא מעוטר בתפילין אל חדר האוכל והחל לשוחח עם הרבנית ולשאלה מה היא מבשלת ומה היא כמות הכסף שישנה בכלי האכילה וכדומה. ויהי הדבר לתמוהה ולפלא רב בעיני הקהל. אחר התפילה כשהסב הרבי ר' שמעלקא לסעודה הושיב את הרה"ק מבארדיטשוב בראש, והיה שם איש פשוט אחד ששאל את הרבי ר' שמעלקא, הלא איש זה דיבר דברים בטלים בבית המדרש, ואף הלך

על הדבר הראשון שאמר כי יבוא אלי העם לדרוש אלקים. עכ"ל. היינו שתחילה יעצו יתרו למשה על הסכמתו עמו בענין התפילה, והוסיף לאמור לו גם, והזהרתה אתה את החוקים ואת התורות והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון וגו'.

ואפשר לומר עוד ולכלול יחד כל עצתו בחדא מחתא, תוך ביאור פרשה זו, בהקדם מה שאמרו בנמרא (ברכות ד, א) על הפסוק (תהלים פו, ב) לדוד שמרה נפשי כי חסיד אני, לוי ורבי יצחק, חד אמר כך אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב ישנים עד שלש שעות, ואני (שם קט, סב) חצות לילה אקום להודות לך. ואידך כך אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות אגודות בכבודם, ואני ירי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא כדי לטהר אשה לבעלה, ולא עוד אלא כל מה שאני עושה אני נמלך במפיבושת רבי, ואומר לו, מפיושת רבי, יפה דנתני, יפה חייבתני, יפה זכיתני, יפה טהרתני, יפה טמאתני, ולא בושתני. ע"כ. ויש להבין מה חסידות יש בכך שבכל מה שהיה עושה היה נמלך במפיבושת רבו.

ונראה ענין הדבר, כי הנה יש שני אופני תלמידים הלומדים מן הרב, יש בחינה של תלמיד רוב, ויש בחינה של חסיד רובי, ויש הפרש גדול ביניהם, כי התלמיד לומד מרבו תורה, גפ"ת ופוסקים ושאר דברי תורה והלכה, ותו לא, אבל החסיד בא ללמוד מרבו את כל סדר התנהגותו מהחל עד כלה, לקיים (משלי ג,

סודות ויחודים, אלא שהוקשה לו הדבר שהמון העם אינם מבינים זאת והם סבורים שמשה רבם אכן מתעסק בעניני עולם הזה, לזה אמר, מדוע אתה יושב לבדך, כלומר, כשאתה בפני עצמך אכן הנך רבך בקונך, דא עקא שרק אתה לבדך יודע מה שבלבך, ואילו וכל העם נצב עליך מן בוקר עד ערב, מבלי לעמוד על עומק מחשבותיך. על כך, ויאמר משה לחותנו כי יבוא אלי העם לדרוש אלקים, לא כפי שאתה סבור שהמון העם סבורים שאני מדבר במילי דעלמא, אלא כולם באים אלי לדרוש אלקים בידעם האמת שכל דברי הם דברי אלקים חיים.

עתה שמע בקולי איעצך ויהי אלקים עמך היה אתה לעם מול האלקים והבאת אתה את הדברים אל האלקים. והזהרתה אתה את החוקים ואת התורות והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון. ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלקים אנשי אמת שונאי בצע ושמת עליהם שרי אלפים שרי מאות שרי המשמים ושרי עשרות. ושפטו את העם בכל עת והיה כל הדבר הגדול יביאו אליך וכל הדבר הקטן ישפטו הם והקל מעליך ונשאו אתך. (יה, יט-כב)

ברמב"ן פירש וז"ל, היה אתה לעם מול האלקים, נגד האלקים, ויאמר היה אתה בעבורם עומד נגד האלקים להתפלל אליו, כמעט יום צעקתי כלילה נגדך (תהלים פה, ב). והבאת אתה את הדברים, שיבקשו אל האלקים, הודדה לו

האדם היתרים מהיתרים שונים על כל דבר ודבר, והוא מדבר על לבו שבדבר פלוני אפשר להקל כיון שהוא רק איסור דרבנן, דבר פלוני אינו אלא מנהג, איסור פלוני הוא איסור קל שאין בו כרת וכדומה, ומכך הוא בא להקל באיסורי חלב עכו"ם, או בעניני שחיטת בשר וכדומה. כפי שאומרים בדרך צחות על הא דתנא דבי רבי ישמעאל (ברכות י"א) אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום וכו' ודאי עשה תשובה, היינו שבוודאי כתב תשובה להתיר את העבירה שעבר...

על כן באה לעולם דרכו של מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע, שהחסידי יעשה תמיד כפי שעשה הרבי, מבלי לחלק אם הוא דין גמור או רק חסידות, מה שהרבי עשה יעשה גם הוא, בבחינת (דברים לב, ז) שאל אביך ויגיד וקניך ויאמרו לך, ובכך יהיה סמוך ובטוח שלא יסור מן הדרך הישרה.

מסופר על חסיד אחד שהודמן לו להיות אצל הגה"ק בעל החתם סופר זי"ע בשבת קודש, ומנהגו של החתם סופר היה שהיה מברך 'המוציא' על הלחם משנה בליל שבת קודש ופוטור את כל המסובים, אך החסיד הלה בהיותו מורגל מבית רבו לברך בעצמו על הפת כמנהגיניו, לא שינה ממנהגו וכירך בעצמו. שאלו החתם סופר, ממה נפשך, אם יצאת ידי חובתך מברכת 'המוציא' שאני ברכתי, היתה ברכתך ברכה לבטלה, ואם לא יצאת ידי חובתך מהברכה שברכתי אם כן לא יצאת ידי חובת לחם משנה (עין שו"ת דברי יציב או"ח סימן קכו). נענה אותו חסיד ואמר: אני איני יודע, אולם אני איני

(ו) בכל דרכיך דעהו, שלא להרים את ידו מבלי יחוד לשם שמים, הוא לומד מרבו איך לאכול ואיך לישן וכו', כי כל הדברים האלה, איך לקיים את כל הסימן המיוחד בשולחן ערוך (או"ח סימן רלא) שכל כוונותיו יהיו לשם שמים, אי אפשר לדרוש מעל ספר בלבד אלא משימוש תלמידי חכמים. כי זאת יש לידע שאנו מעצמנו לא נשיג כל זאת משום שכאין ואפס נחשבנו, וכבר אמרו חז"ל (שבת ק"ב, ב) אם ראשונים בני מלאכים אנו בני אנשים, ואם ראשונים בני אנשים אנו כחמורים וכו'.

ענין זה היה דרך מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע, שילמד החסיד מן הרב תורה שלימה על כל פסיעה ופסיעה, איך ללבוש את בגדיו, איך לשכב ואיך לקום וכו'. לצורך כך היתה דרכם בקודש של אבותינו הקדושים שתהיה עבודתם באתגליא, כדי שילמדו התלמידים מהם על כל תנועה ותנועה איך לעשותה כראוי לשם שמים. כפי שאמר זק"ק מצאנו זי"ע בשם רבה"ק מלובלין זי"ע, שהמעביר את מקטרתו ממקום למקום או אוחו את זקנו בלי יחוד אינו בסוג בן אדם.

זאת היתה מידתו של דוד המלך ע"ה כפי שאמר 'בל מה שאני עושה אני נמלך במפיבושת רבי, היינו כל מה שאני עושה בכל תנועה, בכל פעולה ובכל נקודה קטנה, אני לומד ממפיבושת רבי, ועל כן קרא דוד לעצמו 'חסיד', שהתנהג בדרכי החסידות, ללמוד את כל תהלוכותיו מרבו.

*

הצורך הגדול לכך הוא, מפני שכך הוא דרכו של יצר הרע להמציא בפני

שונים, כשהם תולים את כל קלקוליהם בתורה, והמון העם אינם יודעים להבחין בין תכלת לקלא אילן, לימד את בני ישראל את הדרך ילכו בה, שיתנהג האדם בכל דרכיו כמעשי רבו, להחזיק את מנהג אבותינו בדינו, כדוד המלך שבכל דבר היה נמלך במפיבושת רבו, והמתנהג כך הוא הנקרא 'חסיד' כדוד המלך שאמר כך על עצמו. ה'למדו' כשיש לו ספק הוא בא אצל רבו ושואל את דעתו, אבל ל'חסיד' אין די בכך שהוא שואל את רבו איך להתנהג, אלא הוא גם מסתכל על רבו וכפי שרבו מתנהג גם הוא מתנהג.

מִזֹּת הטעם אמרה תורה (דברים יב, ה-ז) כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה, והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם ואת מעשרותיכם ואת תרומת ידכם ונדריכם ונדבותיכם ובכורות בקרכם וצאנכם, ואכלתם שם לפני ה' אלקיכם ושמתם בכל משלח ידכם אתם ובתיכם אשר ברכך ה' אלקיך. וכן במצות מעשר שני (דברים יד, כו), ונתתה הכסף בכל אשר תאזה נפשך בבקר ובצאן וביין ובשכר ובכל אשר תשאלך נפשך ואכלת שם לפני ה' אלקיך ושמתה אתה וביתך. ואיתא בספרי (מובא בתוספות, כבא בתרא כא, א ד"ה כי מצינו תצא תורה, ועיין ילקוט שמעוני, פרשת ראה, רמז תצו) למען תלמד ליראה ליראה את ה' אלקיך כל הימים, גדול מעשר שני שמביא לירי תלמוד, לפי שהיה עומד בירושלים עד שיאכל מעשר שני שלו והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה היה גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה, ע"כ.

יכול להכניס לתוך פי דבר מאכל כגוי מבלי לומר 'ידיש ווארט'... ונהנה החתם סופר זי"ע מדבריו.

אֲנִי אין עושים רק את מה שאנו חייבים בכך על פי הלכה בלבד, אלא אנו מקפידים על כל הענינים שקבלנו מרבתינו הקדושים ורק מסורת אבותינו בדינו. כגון הנודע שצדיקים הקפידו במסירות נפש שלא לשנות את צורת הלבוש שנהגו בהם אבותיהם או רבותיהם. כפי שאמר לי פעם מו"ח בזיוור הגה"ק בעל עצי חיים זי"ע: דע לך, אני לא אשנה אפילו כחוט השערה ממנהגי אבי, הנה אתה הולך לבוש בכעקימשע מצויירת בפרחים כפי שהיה נהוג בצאנו, ואילו אבי היה נוהג ללבוש בעקימשע מצויירת בפסים כפי שהיה נהוג בסיגעט, ואפילו אם יתנו לי כל הון דעלמא לא אסכים ללבוש מלבוש עליון כמו שלך, עכד"ק. כך כאמור היתה מידתו של דוד המלך ע"ה שאמר 'כל מה שאני עושה אני נמלך במפיבושת רבי', שעל כל דבר ודבר קמן וגדול היה נמלך רבו.

המתנהג בדרך זו סמוך לבו ובטוח שלא ימוטו רגליו מן הדרך הישרה ואי אפשר שיסור מדרכי ה', אבל המכלכל את מעשיו על פי ההלכה לבריה מבלי להימלך ברבו בכל תהליכותיו, הוא עלול להקל לעצמו על פי שכלו, ולחזור ולהקל, ומי יודע עד היכן יגיע.

על כן כשראה מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע שהתקיים בנו (שבת קלח, ב) עתידה תורה שתשתכח מישראל, ורבו הלומדים המגלים פנים בתורה שלא כהלכה לחפש להם היתרים מהיתרים

דברים שאי אפשר לפרשם במעמם ואיני רשאי לגלות להם את ענינם, על דרך שאמרו חז"ל (מדרש שוחר טוב, תהלים מ, ב) ליבא לפומא לא גלי, ואת תורותיו, כדי שבכל דבר ודבר יעשו כמעשי.

בששמע יתרו את דבריו הסכים ואמר, עתה שמע בקולי איעצך ויהי אלקים עמך היה אתה לעם מול האלקים והבאת אתה את הדברים אל האלקים, וכפירוש הרמב"ן היה אתה בעבורם עומד נגד האלקים להתפלל אליו, וגם והזהרתה אתה את החוקים ואת התורות, ב' תורות, הן תורה שבכתב והן תורה שבעל פה, והודעת להם את הדרך ילכו בה, ודרשו חז"ל (בבא קמא צ"ג, ב) זו גמילות חסדים, ואת המעשה אשר יעשון, שעל כל מעשה ומעשה ילמדו ויורה אותם איך לעשות כמעשיו. אולם לענין המשפט אין הכרח שמשנה רבינו עצמו ישפוט את כל העם, ולכן ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלקים וגו' ושפטו את העם ככל עת וגו' והקל מעליך וגו', שיקלו מעליך לכל הפחות את דבר המשפט.

* * *

ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלקים אנשי אמת שונאי בצע ושמת עליהם שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות.

ברש"י, ואתה תחזה, ברוח הקודש שעליך. אנשי חיל, עשירים שאין צריכין להחניף ולהכיר פנים, ע"כ. יש ללמוד מכאן דבר חידוש, שאפילו כדי להכיר מי הוא עשיר באמת צריך גם כן

הרי שהיה רצון ה' שבני ישראל יעלו לירושלים על מנת לאכול, כדי שיראו איך הכהנים הקדושים עובדים את ה' באהבה וביראה, איך הם אוכלים ואיך הם מחזיקים את הכף וכדומה, שהכל הוא תורה שלימה שאי אפשר ללומדה כל אחד בביתו, אלא עליהם לבוא לירושלים לראות את עבודת הקודש וכך יידעו ימים רבים איך לעבוד את ה'.

*

דבר זה לא הבין יתרו, הוא ראה כי יעמוד העם על משה מן הבוקר עד הערב, שכל העם עומד על משה רבינו ומביטים עליו מן הבוקר עד הערב בלי הפסק, ומשה עושה לעיניהם את כל עניניו, אם באכילה ושתיה ואם בשאר כל צרכיו, והיה הדבר תמוה בעיניו מדוע עושה הוא לעיני כל הקהל דברים שהיה ראוי שייעשו בחדרי חדרים. לכן כאשר וירא חותן משה את כל אשר הוא עושה לעם, כלומר, כל מעשיו הוא עושה לעיני העם, ויאמר מה הדבר הזה אשר אתה עושה לעם, מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן הבוקר עד הערב, להביט במעשיך שהנך עושה לעיניהם, הן היה ראוי שתסגור לפרקים את הדלת ותעשה שם את עניניך בהצנע.

על כך השיבו משה כי לא ככל הגויים הם מנהיגי ישראל, והודיעו את הדרך ילכו בה - כדרך מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע - ויאמר משה לחותנו כי יבוא אלי העם לדרוש אלקים איך לעבוד את ה' בכל תהלוכות החיים, כי יהיה להם דבר, כל דבר ודבר הן גדול והן קטן, בא אלי, ושפמתי בין איש ובין רעהו והודעתני את חוקי האלקים שהם

שיהא 'ואתה תחזה' ברוח הקודש שעליך...

עוד יתכן לומר, כי הנה דרכם של אנשי חיל יראי ה' להיות ענוותנים צנועים ושפלי רוח הבורחים מן הכבוד כפי שמצינו באלדד ומיידד (במדבר י"א, כו), ואם כן יקשה הדבר למוצאם בהיותם מצניעים את עצמם בין פחותי העם, ובהכרח להכירם רק על ידי רוח הקודש. לזה אמר יתרו, ואתה תחזה, היינו ברוח הקודש שעליך תוכל להכיר מכל העם, מבין הנמצאים בין פחותי הערך הנקראים בשם 'עם' על דרך האמור (שמות לב, ז) כי שחת עמך, אנשי חיל יראי אלקים וגו'.

*

באופן אחר יבואר, דהנה צדיקי אמת יפה כוחם להסתיר את מודיגותם אפילו מעיני צדיקים אחרים הצופים ברוח הקודש,^א וכפי שהיה פעם מעשה שנקלע

^א פעם אחת הגיע הרה"ק מלובלין זי"ע לבקר בעיר מגוריו של תלמידו הרה"ק רבי מרדכי מנעשכזי זי"ע, אשר יצא לקראתו אל מחוץ לעיר לקבל פניו. טרם יציאתו פקד הרה"ק מנעשכזי על האנשים אשר עמו שלא יודיעו להרה"ק מלובלין מי הוא ושלא ישימו עיניהם ולבם אליו כלל. כשהגיע הרה"ק מלובלין סמוך לעיר, יצא לקראתו הרה"ק מנעשכזי עם קהל חסידים, כשהוא שומט את מגבעתו על פניו ועובר יחד עם כל הקהל לתת לו ידו לשלום, והרה"ק מלובלין אכן לא הכירו ולא שת לבו אליו באופן מיוחד, שלא כדרכו תמיד לקבלו בשמחה ובחביבות.

כשסיימו כל הקהל לעבור, אמר הרה"ק מנעשכזי להרה"ק מלובלין שיעלה על העגלה והוא ינהג את הסוסים לתוך העיר, וכן עשה כשהוא עדיין לא מכיר שהמנהיג

הרה"ק בעל קדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע לעירו של הרה"ק רבי מנחם נחום ממשערנאביל זי"ע, ויצא הרה"ק ממשערנאביל לקבל את פני קדשו כשהוא מטה את כובעו ונתן לו שלום מבלי שהרה"ק מבארדיטשוב ירגיש בו מי הוא, וליווה אותו לביתו. כשהגיעו אל הבית אמר הרה"ק מבארדיטשוב, עתה רצוני לסור אל ביתו של הרבי. אמר לו הרה"ק ממשערנאביל זהו ביתי. התפלא הרה"ק מבארדיטשוב ואמר: א זוי צו פאריקען דאס היטל אז מיר זאלן נישט דערקעגען [כך להסיט את הכובע שאנו לא נוכל להכיר].

ברם היו צדיקים שמפניהם לא היה אפשר להסתיר, כפי המסופר על

הרה"ק משינאווא זי"ע שהלך להסתופף בצל קדשם של ר"ח צדיקים, ובכל מקום ניסה להסתיר את עצמו שיראה כאיש פשוט, אך לא עלתה בידו ובכל פעם הכירוהו. פעם אחת נסע לקאסוב להסתופף בצל קדשו של הרה"ק בעל תורת חיים מקאסוב זי"ע, והתיישב סמוך לכותל המערב ושילח את משמשו שילך

בעגלה הוא הרה"ק מנעשכזי. כשהגיע ליד ביתו עצר הרה"ק מנעשכזי את העגלה, ולשאלת הרה"ק מלובלין מדוע נעצר, ענה לו, שכאן הוא ביתו והגיעה העת להיכנס. או אז הביט בו הרה"ק מלובלין וראה שזהו תלמידו הקדוש, וכשהבין מה עשה לו בהסתרת עצמו ממנו, נענה הרה"ק מלובלין בקריאת תמיחה בהתפעלות: הגם ממני אתם יכולים להסתתר ולהערים [בלשון קדשו: "פאר מיר צו קענען בייהאלטען דעם ספאדיקן"]. (שיעור חומש ורש"י פרשת שלח תשי"ב, גליון אלף תתקנ"ז; שיעור חומש ורש"י פרשת ויגש תשל"ח, גליון אלף תקכ"ח; ועוד)

(בבא בתרא נח, ב) כל דיינא דמפקין ממונא מיניה בדינא לאו דיינא הוא.

יתבן לבאר על פי מה שאמר הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע, שמי שיש לו חוש ריח רוחני מרגיש ריח רע וסרחון גדול מאיש שאינו נותן צדקה. כיוצא בזה יש לומר שבעל חוש ריח רוחני גם מרגיש ריח רע מכל ממון שאינו שייך לו, ולכן הוא 'שונא בצע' שהוא מתעב את הממון שאינו שלו מחמת הריח הרע שהוא מרגיש בו.

*

ביתר שאת יבואר על פי מה שכתב הרה"ק רבי משה ברבי דן זי"ע - שהיה צדיק קדוש עליון מתלמידי הבעש"ט הקדמונים - בספה"ק דברי משה (פרשת משפטים), וזה לשונו: ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (שמות כא, א), וכתב רש"י ז"ל, לפניהם ולא לפני עכו"ם, ואפילו ידעת בדין שדנין אותו כדיני ישראל אל תביאהו בערכאות שלהם, שהמביא דיני ישראל בפני עכו"ם, מחלל את השם ומייקר שם האלילים, עכ"ל. הנה להבין מעם הדבר היטב, נבין תחילה דברי התנא במסכת אבות (א, ה) שכתוב, וזה לשונו: וכשהיו בעלי דינין עומדים לפניך, יהיו בעיניך כרשעים, וכשנפטרים מלפניך יהיו בעיניך כזכאין וכו', עכ"ל. ונדחקו המפרשים בטעם הדבר שיהיו שניהם כרשעים וכו'. ומאד עדיין יש להבין מדוע יחשב גם השני לרשע כזה שיש לו דין עמו, וכי מה יעשה.

אמנם הנה שמעתי מפי קדשו של הרב החסיד ודרשן מפורסם המנוח מוהר"ר יהודא ליב פולנאיר ז"ל, שאמר

לפניו כדי שלא יכירו עליו מי הוא. אולם הרה"ק מקאסוב זי"ע הרגיש ברוח קדשו, וקרא אותו לעלות לתורה בשמו.

מכל שכן משה רבינו אב הנביאים ממנו לא היה אפשר להסתיר, ואפילו איש קדוש שהיה בכוחו להפך סדרי בראשית לא היה בכוחו להסתיר את עצמו ממושה רבינו. על כן אמר יתרו למשה, ואתה בפרטות איש גדול כמותך תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלקים אנשי אמת שונאי בצע, כי בכוחך להכיר אפילו מן הנסתרים בין העם מי הם אלו.

לפי דרכנו יש לומר עוד, דהנה לכאורה תמוה כיון שיהיו השופטים יראי אלקים אנשי אמת ושונאי בצע, למה צריך שיהיו גם כן אנשי חיל עשירים שאין צריכים להחניף ולהכיר פנים, כמו שפירש רש"י, הרי גם אם לא יהיו עשירים לא יחניפו ויכירו פנים בדין מחמת היותם יראי אלקים ואנשי אמת. אבל לדברינו יתכן, שצדיקים אלו שהיו יראי אלקים אנשי אמת היו צדיקים נסתרים, וכדי להסתיר את מדריגתם היו גם כן אנשי חיל עשירים, כדי שבגין עשרם לא תהא ניכרת עליהם צדקתם. לזה אמר יתרו, ואתה תחזה מכל העם פחותי המעלה אנשי חיל שהם גם כן עשירים, מביניהם תחזה ותמצא יראי אלקים אנשי אמת שונאי בצע, שעל ידי עושרם הם מסתירים את עצמם שאיש לא ידע מצדקתם.

ברש"י, שונאי בצע, ששונאין את ממונם בדין, בההיא דאמרינן

שפיר הוא נלקח לתקן הדיבורים האלו, עב"ד ודברי חן המה.

ממשוך שם בדברי משה: והשתא בזה יובן היטב דברי התנא הנ"ל וכו', כי הנה גם ענין זה שהשני בעלי דינין הבאים לדין שאחד תובע ממון והשני מכחישו, שוודאי אחד מהם הוא טוען שקר, גם כן מאיזה סיבה יבוא זאת שאיזה אדם יבוא בטענת שקר או התובע או הנתבע, וביותר לדברי חז"ל (שבועות מ, ב) שחוקה אין אדם תובע אלא אם כן יש לו עליו, וגם כן חוקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו (כתובות יח, א), ומה הוא הסיבה שכאן ודאי אחד מהם יצא מהכלל הזה. גם כמורה במקצת שאמרו חז"ל (שם) הטעם משום דיש לומר אשתמוטי הוא דקא משתמיט, גם כן צריך להבין מאיזה סיבה הוא, כי מצד הטבע או בתחוננים ידבר, ולבקש מחבירו על הרחבת זמן, ולא לבוא בדברי כחש וכוזב.

אך הסיבה הוא גם כן על דרך הנ"ל, כי גם שכנגדו בא לידו הממון הזה שלא בכשרות וביושר, הגם שלא היה עבירה חלילה, אך מכל מקום לא היה בכשרות, כמו מי שיש לו כל צרכו ואף על פי כן הוא מחזיר לאסוף ממון, ועל ידי זה הוא בא לביטול תורה ותפילה. או לפעמים הוא מקדים עצמו לקנות איזה דבר להרווחת ממון, ונדרחה על ידו איזה עני שהיה מחזיר אחריו לפרנס את עצמו ובני ביתו, הגם שהוא לא ידע מזה, מכל מקום על ידי זה ניתן איזה כח להסמרא אחרת המקטרגים. והנה הכח הזה בעצמו הוא מדבק באיזה אדם, ובא בתחבולת רשע עליו, או שלוה מאתו ואינו רוצה לשלם, ומכחיש בו ומעיז פניו נגדו, או שתובע

טעם על מאמרם ז"ל (ערכין טו, ב) שאמרו שלשה נלקים בעון לשון הרע, אותו האיש המדבר להרע, ואותו האיש אשר מקבל הלשון הרע, ואותו האיש אשר מדברים עליו, שנתקשו בזה כל הקדמונים, וכי מה עשה זה שמדברים עליו לשון הרע להיות נלקח עמהם.

ואמר הרב החסיד ז"ל, וכמדומה לו שאמרו בשם הרב החסיד בוצינא קדישא הבעש"ט ז"ל, כי סיבות הענין המביא לאיזה אדם שידבר לשון הרע על חבירו, המסכב הדבר הוא אותו האיש עצמו אשר מדברים עליו, וכמו שאמרו ז"ל (עיין מדרש נתנחמא, תורע ו) בפסוק (איוב לד, יא) כי פועל אדם ישלם לו, שרצ"ל שהחטא עצמו אשר חטא האדם הוא המייסר אותו. ורצ"ל שעל ידי החטא אשר חטא אז, נברא קליפה אחת, והקליפה הזאת בעצמה היא המייסרת אותו וכן ביסורים, כפי ערך החטא אשר חטא. וכן הוא גם כן הדבר הזה, כי הלא נודע שמכל דיבור שאדם מוציא מפיו, נברא ממנו איזה דבר (עיין להאריה"ק בליקוטי תורה, פרשת עקב). ואם הדיבור הוא בקדושה, אז נברא ממנו דבר קדוש, וכן להיפוך, אם הוא דיבור שיש בו עבירה, אז נברא ממנו גם כן איזה קליפה.

אמנם יש מיני דיבורים שאינם לא מצד זה ולא מצד זה, כמו הדברים אשר אדם מדבר שאין בהם צורך לא להגוף ולא להנשמה, או שדיבר איזה דברים שהיה בהם איזה פניה, גם כן נברא מהם, רק שאין בהנברא מזה כח מעצמו לייסרו, אך הוא מתדבק באיזה אדם רע, ואז האיש הזה אשר נתדבק בו, הוא המדבר בכח הזה לשון הרע על זה, ולזה

על פי דברינו יתיישב מה שעמדו המפרשים (עין רא"ם ושפתי חכמים) על דברי רש"י כי אין הגרן דומה לראיה, שתחילה כתב 'ששונאין את ממונם בדין' היינו שהם שונאים את ממון עצמם [דהיינו שיהא הדיין אומר, אפילו שורף גדישי, אפילו קוצץ כרמי, כהוגן אני דנו - מזרחי שם], ולבסוף כתב 'כההיא דאמרינן כל דינא דמפקין ממונא מיניה בדינא לאו דינא הוא', ואי בשכפר בממון והוציאוהו ממנו בבית דין בעדים קמיירי, אין זה ממונו, אלא ממון של אחרים, ואיך שייך לומר על כך 'ששונאין את ממונם בדין'. אכן לדרכנו כוונת רש"י לומר שהם שונאים ממונם כשבא לידי דין אף על פי שהצדק עמו, כההיא דאמרינן כל דינא דמפקין ממונא מיניה בדינא, היינו שרוצים להוציא ממנו ממון בדין, לאו דינא הוא, אף שהצדק עמו (עין רמב"ן בפסוק זה).

אם את הדבר הזה תעשה וצורך אלקים ויכלת עמוד וגם כל העם הזה על מקומו יבוא בשלום. (יה, כג)

ברש"י, וצורך אלקים ויכלת עמוד, המלך בנבוכדנצר אם יצוה אותך לעשות כך תוכל עמוד, ואם יעכב על ידך לא תוכל לעמוד, ע"כ. וכבר עמדו בזה (עין דגל מחנה אפרים) שצריך להבין מאי רבותא יש בדברים אלו, הלא זה פשוט וברור שאם יצוהו אלקים יוכל לעמוד ואם יעכב על ידו בודאי לא יתן לו כח שיוכל לעמוד. כפי שאמר זק"ה מצינו ז"ע, שהאומר 'אם יעזור השי"ת יהיה טוב' הוא טיפוש,

אותו בדברי כזב. ויובן היטב דברי התנא שכתוב יהיו בעיניך כרשעים וכו', כי אם שלא היה הממון אצלו שלא ביושר, לא היה חבירו בעל דינו בא נגדו להכחישו.

והשתא ממילא יובן דברי רש"י ז"ל, כי הנה עדיין יש להבין, כי אחר כל אלה, מכל מקום איך יתקיים הממון בידו אחר שמתחילה בא לידו שלא ביושר. אך כיון שעתה הוא מוציאו על ידי פסק בבית דין, ועל ידי דעת קדושים, כי אלקים נצב בעדת א-ל (תהלים פב, א), על ידי זה חוזר הדבר להיות כממון יושר יחשב. והנה כל זה כשהוציא עתה על ידי בית דין ישראל שאלקים נצב בעדתם, אמנם כשהוציא אותה על ידי עכו"ם שמחשבותם מחשבת עבודה זרה, אדרבה עתה נתקלקל יותר, כי בתחילה הגם שלא הוציאים מצד הקדושה, מכל מקום לא היה גם כן מצד הטומאה, אך עתה הוא מוציאים על ידי מחשבת טומאה גמורה. וזהו דברי רש"י ז"ל שמייקר שם אלילים, רצ"ל שמוסרף כח מסטרא אחרא ואפילו שדינן בדין ישראל. עכ"ל"ק שם בדברי משה.

*

זה ביאור דברי רש"י 'שונאי בצע, ששונאין את ממונם בדין', כי צדיקים אלו תיכף שמתעורר דין ודברים אודות הממון שבידם הם מבינים שמן הסתם יש שום פגם בממון זה - כדברי קדשו של הרה"ק רבי משה בן רבי דן הנ"ל - וכיון שכן מיד הם מואסים בממון זה ושונאים אותו בדין, היינו ששונאים את הממון שהתעורר עליו דין, כי מזה נודע שממון זה בא לידם שלא בתכלית הכשרות.

לכ, ב) חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת, ומתפללין שעה אחת, וחזורין ושוהין שעה אחת, הרי שהיו ג' שעות בדבקות.

מעשה היה מקום לחוש שמושה רבינו הענינו מכל האדם יתיירא מלהיות כל היום בדבקות פן יפריד במחשבתו ויכשל, וכפרט שעל חשש זה לא תועיל אפילו הבטחה מפורשת מאת השי"ת, שהרי אמרו חז"ל (ברכות לג, ב) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. על כן אמר לו יתרו, אם את הדבר הזה תעשה להעמיד שופטים לשפוט את העם תחתך, וצוך אלקים, היינו שתהא לך סייעתא דשמיא, וכך יש תקוה ויבלת עמוד, יהא בכוהך להתחזק בדבקות בהשי"ת כל היום כולו מבלי להפריד אפילו רגע אחד.

שהרי בודאי אם יעזור ה' יהיה טוב, אלא ראוי לומר 'השי"ת יעזור וממילא יהיה הכל טוב'.

ונראה לומר, דהנה עתה שיעמיד משה תחתיו שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות ושפטו את העם בכל עת, אם כן ישאר זמנו של משה פנוי לשבת כל היום בהתבודדות ולהידבק בקונו יתברך. התנה בעת שהוא היה יושב לשפוט את העם, הרי מעלין עליו כאילו עסק בתורה כל היום כולו, ונמצא היום כולו בקדושה, אבל העוסק בדבקות יש חשש שמא ייפרד לזמן מה מדבקותו, כמבואר בספרי קודש (עיי' רמב"ן שמות יז, יא בשם ספר הבהיר אות קלה) שאי אפשר להחזיק המוחין בדבקות יותר מג' שעות, וכבר אמרו (ראה שער הכוונות, דרושי הלילה, דרוש ד) מקור לזה מהא דתנו רבנן (ברכות

לעילוי נשמות

החסידים הנכבדים

שמרשימותיהם נערך שיעור החומש רש"י הנ"ל

הרה"ח ר' שמחה ניסן ז"ל בן הגה"ח ר' שלמה דוד ז"ל רוטנברג

נלב"ע ביום כ"ב תמוז תש"ע

תנצב"ה

נמסר לידינו באדיבות לבו של בנו

הרה"ג ר' שלמה דוד רוטנברג ז"ל

נלב"ע ביום כ' תשרי, ד' דחוד"מ סוכות תשע"ח – תנצב"ה

הרה"ח ר' יעקב דוב בן הרה"ח ר' ישראל ז"ל ראזענבוים

נלב"ע ביום ט"ו בשבט תש"פ

תנצב"ה

נמסר לידינו באדיבות לבם של בניו החשובים הי"ו

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

ההולך בדרך הישר רואה נפלאות ה' בכל מצב

עוד כתב בענין זה במקום אחר (פרשת דברים, ד"ה עוד בפסוק הנ"ל ותקרבו) לפרש הפסוק (דברים א, לב-לג) ובדבר הזה אינכם מאמינים בה' אלקיכם, ההולך לפניכם בדרך לתור לכם מקום להנותכם באש לילה לראותכם בדרך אשר תלכו בה ובענן יומם. וז"ל: כשארם הולך בגשמיות ועניני עולם הזה יום יום, על ידי זה הוא נתגשם כל כך, שאפילו הנסים והנפלאות הנגלים והנראים בחוש הראות, אינו מאמין. והוה שהוכיח אותם, אף שקלקלתם ואמרתם (שם, כח) אחינו המסו וכו', היה לכם להאמין על ידי הנסים שראיתם בחוש, העמוד אש וענן ההולך לפניכם, ובדבר הזה אינכם מאמינים, רוצה לומר, ואתם אפילו הנסים הנגלים, דהיינו עמוד אש וענן שאתם רואים, אינכם מאמינים, מחמת שאתם מגושמים כל כך, והוכיח אותם שישומו לב לגודל הנסים והנפלאות שעשה עמהם השם יתברך בכל עת, ועל ידי זה יודככו ויתקדשו בקדושה רבה. עכ"ל.

למדנו מדבריו הקדושים, שאדם השקוע בגשמיות ובהבלי עולם הזה, אינו בא לידי אמונה אפילו כשרואה לנגד עיניו נס גלוי. ועל זה הוכיח משה רבינו את בני ישראל, דאף שראו בעיניהם

בתוה"ק (שמות יח, א) וישמע יתרו כהן מדין חותן משה את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים.

ברש"י, מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. וכבר עמדו לבאר דהלא בכתוב כבר נאמר את כל אשר אלקים וגו' כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, ולמה הוסיף רש"י לומר ששמע קריעת ים סוף ומלחמה עמלק.

השקוע בעניני עולם הזה אינו בא לאמונה גם בראותו אותות ומופתים

יש לומר על פי מה שכתב בספה"ק נועם אלימלך (פרשתן, ד"ה וישמע יתרו) וז"ל: דהנה אין אדם מתעורר לשוב בתשובה ולקרב עצמו לעבודתו יתברך שמו על ידי שרואה נסים ונפלאות הנעשים לאחרים, כי מי שיש לו לב אטום ומטומטם מעונותיו אין מכיר בנס ולא יבין כלל להשיג על גדולת הבורא יתברך ורוממותו וכו', עכ"ל. ועיי"ש שיתרו לא נתעורר מחמת המופתים גופא אלא מחמת שנעשו על ידי משה רבינו.

ואלמלי היו גם היום גדולים וצדיקים כבדורות הקודמים היו כולם משתנים לטובה.

אמנם כשיתבונן האדם יראה דגם כימי קדם היו כופרים ואפיקורסים למיניהם, ואף בזמן שראו פלאות ושינוי סדרי בראשית כהעמדת חמה ולבנה או קריעת ים סוף, דאף שאז נמוגו כל יושבי הארץ מפניהם אפילו הכי לא באו להתגייר זולת הגבעונים שבאו בערמה (יהושע ט, ד), וכן בזמן הבית שהיו אז נביאים היו לעומתם רשעים שהפריעו לבנין בית המקדש (עיי' עזרא ד, ד-ו; נחמיה ו, ד), וגם כימי הבעש"ט הקדוש וחברייא קדישא דיליה היו הרבה פושעים וכופרים מכת ש"ץ ימ"ש והפראנקיסמן ימ"ש ודומיהם, וזוה יש לנו ללמוד דאין אמת בטענה זו, כי כל זמן שהטומאה בתוקפה לא יועיל שום גם ומופת.

וזהו בכחינת זה לעומת זה עשה אלקים (קהלת ז, יד), ובכל דור יש מציאות של כח הטומאה כמו שהיה בלעם נגד משה רבינו (במדבר רבה יד, יט), ודואג ואחיתופל לעומת דוד המלך ע"ה, ומי שהולך אחר מראה עיניו ונמשך אחרי הטומאה הריהו בנגד הבא לטמא פותחין לו (יומא לה, ב) ומרגיש יותר את צד הטומאה, ולעומת זאת הבא לטהר מסיעין אותו, דאם רוצה לקבל עליו עול מלכות שמים ומקדש את עיניו ומחשבתו ודיבורו ושמיעתו וכל אבריו, ועובד את השי"ת בקדושה וטהרה, אזי השי"ת פוקח עיניו לראות תמיד ניסים ונפלאות וגבורות הכורא, וכאמרנו בתפילת נשמת, ואילו פינו מלא שירה כים וכו' הטובות ניסים ונפלאות שעשית עם

את עמודי האש והענן הולכים לפניהם ליישר הדרכים, לשרוף נחשים ועקרבים ולהאיר בפניהם חשכת לילה, עד שגם אומות העולם הודו ואמרו (שיר השירים ג, ו וברש"י שם) מי זאת עולה מן המדבר וגו', לא התעוררו לבוא לאמונה בהשי"ת, ועדיין היו עמם רשעים כדוגמת דתן ואבירם והערב רב.

בכל הדורות היתה הנהגת זה לעומת זה

על פי האמור האריך כ"ק אאדמו"ר (שליט"א) [זו"ע] [שפע חיים, רעוא דרעוין ח"ג, פרשתן, מאמר יא, אות א-ב], דהנה יש בני אדם שטועים ואומרים, הן אבותינו סיפרו לנו שבימיהם היו צדיקים גדולים שהחיו מתים ופקדו עקרות, והיו פועלים אותות ומופתים בארץ בהפכם לילה ליום ויום ללילה, וכן הופיעה רוח הקודש בבית מדרשם וראו ושמעו מסוף העולם ועד קצהו, ובגודל קדושתם ידעו עתידות והכירו מחשבות בני אדם, ועל ידי עבודתם הקדושה ופעולותיהם ראו כולם כי יש אלקים בארץ והכירו בגודל מעלת כח התורה וחכמיה וכח הצדיקים, ואז בניקל היה להתחזק ביהדות, מה שאין כן בזמננו שבעוונותינו הרבים נסתם כל חזון וחשכו עינים מראות ואין שואל ואין דורש ואין מבקש ונתקיים בנו מאמר הכתוב (דברים לא, יח) ואנכי הסתר אסתיר פני מהם וגו', ולכן קשה מאד להתחזק באמונה הקדושה, ונכשלים בהרהורים ובמחשבות מגונות רח"ל, וממילא נתקיים בנו מרעה אל רעה יצאו ואותי לא ידעו (ירמיה ט, ב), והיינו דמכיון שאותי לא ידעו על כן מרעה אל רעה יצאו,

זי"ע, שירדה אש מן השמים שנקראה אביי, וירדה אש מן השמים שנקראה רבא] שאם היה ברור היה גם נמשך לעבודה זרה. וזאת כיון שלעומת הקדושה היתה התגברות הטומאה בכל התוקף, בעוד שבזמנו שנתמעט קרן הקדושה נחלש לעומת זה כח הטומאה וכשיש לאדם רצון אמיתי ויעסוק בתורה יעלה בידו להתגבר על תאוות היצר.

ובכר איתא מהאריז"ל (עין שער הגלגלים, הקדמה לח), שבדורות הללו יכולים לזכות ולהשיג מדרגות גבוהות יותר מזמן תנאים ואמוראים. כן הביא החיד"א (בפרושו על ספר חסידים, סימן תתקמה) שהאריז"ל השיב למהרח"ו שעתה גברה מאד הסמרא אחרא, והמעט שעושים עתה, חשוב לפניו יתברך כהרבה שהיו עושים הראשונים, עיי"ש. והוא אמר זאת בזמנו, ומה נעני אגן ברור השפל שלנו.

וידוע המשל שאמרו תלמידי הבעש"ט הקדושים, דכאשר המלך יושב על כסא מלכותו בפלטרין לפני ולפנים, קשה מאד להגיע אליו וצריכים לזה השתדלות לאין שיעור, כי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק, מה שאין כן כשהמלך נוסע ונמצא על אם הדרך, שאז קל יותר לכל אדם לגשת אליו. והנמשל הוא דכאשר השכינה הקדושה היתה בבית המקדש בעיר הקודש ירושלים, אזי היו צריכים להרכב זכיות בכדי להתקרב אל הקדושה ולהיות מרואי פני המלך, אבל כאשר שכינתא בגלותא יכול כל אחד לראות ולהשיג, וכל יהודי שרוצה לעבוד את ה' יעלה בידו בניקל להגיע למדרגות רמות.

אבותינו ועמנו וכו', והיינו דגם היום יש נפלאות וטובות בכל עת ורגע ערב ובוקר וצהרים, וכשמסתלק מסך המכריל מעל האדם הריוהו רואה את גדולת וגבורת השי"ת בכל דבר שבעולם, וכמאמר נעים ומירות ישראל (תהלים ה, ד) כי אראה שמך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננתה וגו'.

ויורמו בכתוב (דברים ה, טז) וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים וגו', דכאשר והשבות אל לבבך, שתעשה תשובה, אזי כאשר תחבונן תראה גם היום כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, ולא שתדע רק מתוך מה שמבואר בחז"ל או ממה שתשמע שמשפריס דברים שכבר היו לעולמים, אלא גם היום הזה תראה ותשיג זאת. ויפורש ביתר שאת על דרך דאיתא במדרש (בראשית רבה סו, ח) הרשעים ברשות לבן אבל הצדיקים לבן ברשותן, דמי שלבו חורש און ומוחו מלא טומאה, מטמטמים את לבו שלא יראה את גדלות הבורא. וזהו והשבות אל לבבך דייקא, שהלב יהא שלך ומסור בידך, ואז תדע גם היום כי ה' הוא האלקים וגו', עיי"ש דבה"ק.

בדורות שלנו קל יותר להגיע למדרגות גבוהות

עוד יש להוסיף, דאדרבה בזמניהם שהקדושה היתה בפרהסיא וראו עין בעין את יד ה', אזי מנגד זאת היתה גם התגברות כח הטומאה ביתר שאת, כדמצינו בנמרא (סנהדרין קב, ב) שמנשה אמר לרב אשי [שאין אנו משיגים קדושתו וכידוע מה שאמר זקה"ק מצאנו

זכירת יציאת מצרים רומזה שבכל דור יכולים לראות נפלאות ה'

אולי זהו ענין מצות זכירת יציאת מצרים בכל יום ויום, כדכתיב (דברים טו, ג) למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך. שלא יחשוב האדם שאותות ומופתים ראה רק מי שיצא בעצמו ממצרים וראה בעיניו את יד ה' עד אין שיעור, אבל בזמננו כב' אלפים שנה אחר כך, אשר אותותינו לא ראינו, אין זוכים לראות זאת. דאין זה אמת, כי אפילו בזמננו היו שלא התנהגו באופן הראוי ולא ראו גם אז את יד ה', כדמצינו (סנהדרין קג, ב) שבקריעת ים סוף עברו עם פסל מיכה. ורק כשמקיימים הכתוב (במדבר טו, לט) וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, זוכים להיות בכחינת המשך הכ' (שם, מא) אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים וגו', ולראות אותם אותות ומופתים שהיו אז.

על פי זה יבואר מה שאמר משה רבינו (שמות ג, יא) ובי אוציא את בני ישראל ממצרים, דוהו פלא היאך אמר כן אחר שהקב"ה שלחו לשליחות זו, ולמה היה מסופק בדבר אולי לא יעלה בידו. אלא שמשה רבינו בוודאי האמין שיוכה להוציא את בני ישראל ממצרים, אבל בא בטענה שבני ישראל מחמת שפל מצבם במצרים לא יבואו לאמונה בה' גם כשיראו את כל האותות והמופתים, ולא יבינו שכל יציאתם ממצרים הוא יד ה', ואם כן אין שום תועלת ביציאתם. ועל זה השיבו הקב"ה (שם, יב) כהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על החר הזה, והיינו שהם עתידים לקבל

המטהר עצמו רואה נסי ה' ונפלאותיו גם בזמננו

על פי האמור ביאר כ"ק אאדמו"ר (שליט"א) [זי"ע] (שפע חיים שם, אות ה) המסורה ד' פעמים אתם בריש קרא, בפרשתן (יט, ד) אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים, ואידך (שם ה, יא) אתם לכו קחו לכם תבן, ואידך (דברים כט, ט) אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם, ואידך (ישעיה מג, י) אתם עדי נאום ה'.

דבאמור כאשר האדם מקדש ומטהר עצמו, וגם בדורות הללו, הוא זוכה לראות את נסי ה' ונפלאותיו. ורמזה המסורה, אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי, אבל אל תדמו דרך כמצב כזה אשר אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם ורואים את האש הגדולה במעמד הר סיני כדכתיב (שמות כ, כב) כי מן השמים דיברתי עמכם, אפשר להגיע לאמונה שלימה ואמיתית, אלא גם במצב שפל של אתם לכו קחו לכם תבן, כשתהיו מוכים ולוקים בשעבוד קשה, גם אז אתם עדי נאום ה', דהמתבונן יראה גם אז ניסים ונפלאות של השי"ת, ומי שרצה היה רואה גם באשוויין את השגחת השי"ת, כי אמונה ודעת אינה תלויה במופתים אלא אם הוא מתנהג כדבעי, דאז גם אם הוא אדם פשוט הוא יכול לראות את השי"ת בכחינת אתם עדי נאום ה', ואין קיים אצלו מצב של הסתר פנים, ואילו הרשעים לא ראו גם בשעת מתן תורה, וכמבואר במדרש (שמות רבה מב, ח) שאמרו בפיהם נעשה ונשמע ולכם היה מכוון לעבודה זרה.

ובראותו זאת הבין יתרו, שאם ברצונו לבא לאמונה שלימה בה' אין הוא יכול להישאר במדין אלא מוכרח לבא למדבר אל משה ולקבל על עצמו עול תורה, כמו שמלחמת עמלק נגרמה מחוסר אמונת בני ישראל שהגורם לזה היה שריפו עצמם מדברי תורה (סנהדרין קו, א). וזהו מה שמועה שמע ובא, ולכאורה למה היה צריך לבא, הלא היה יכול להישאר במדין ולשמוע שם על המופתים והנסים שמתרחשים לבני ישראל. אולם כשראה שגם אחרי קריעת ים סוף ומלחמת עמלק לא באו ישראל לאמונה, הבין שלצורך זה הוא מוכרח להתאמץ לקבל עול תורה ומצוות בצלו של צדיק הדור משה רבינו.

מתוך ד"ק בעידן רעוא דרעוין
ש"ק פרשת יתרו תשנ"ד

התורה, ובכח התורה וקיום המצוות יבינו שאביהם שבשמים עשה עמהם את כל הנסים והנפלאות.

יתרו הבין שאין די באותות ומופתים לבא לאמונה

בזה יבואר הכתוב, וישמע יתרו וגו' את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, וראה יתרו דגם ביציאת מצרים לא באו כל ישראל לאמונת ה'. והוסיף רש"י שראה קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, דבקריעת ים סוף ראה דאף שהיה אז גם ופלא למעלה מדרך הטבע עם כל זאת לקחו עמהם את פסל מיכה, וגם אחר כך כשכבר היו במדבר עם עמודי האש והענן לא באו לאמונה שלימה ושאלו היש ה' בקרבנו אם אין (שמות י, ז) שזה גרם למלחמת עמלק.

לטהרנו ולקדשנו

דברי התחזקות לרגל ימי השבוע הבעל"ט - החל מהשבת ש"ק פרשת יתרו, פרשת קבלת התורה - אשר נקבעו על ידי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א כימי סגולה בקרב קהילותינו הקדושות בכל אתר ואתר, כדי להתחזק מול הסכנות האימות של פגעי הטכנולוגיה, אשר רבים חללים הפילו, ולבצר חומותינו, לגדור גדר ולעמוד בפרץ.

אל תפנו אל האילים

שיפרסמו ברכים את דברי אלו ויעבירו אותם מאיש לרעהו, אולי יעורנו השי"ת שנוכל לעצור בעד המגיפה המתפשטת ולצמצם אפילו במעט את קליפה זו, כי

-- **בל** יהודי שיש בלבו אפילו מעט הרגש של אחריות על בני ישראל, מחויב לצאת ולמחות ולהתריע על פגעי כלים טמאים אלו, ואני מבקש

עצה אחת יש לכל הרוצה להישאר יהודי כשר, שיקבע בלבבו כי אל הטומאה אין מתקרבים כלל, ויגמור בנפשו שהוא ממאן לפתוח עבור הטומאה אפילו פתח כחורו של מחט, כי אם לא ישמור ויקיים את כל התורה כולה בשלימות עלול הוא להגיע עד לתחתית המדרגה, אם פתוח יפתח אפילו חרך צר לטומאה ויסכים לעבור אפילו על איסור קל מדרבנן, שוב לא יוכל למשול ברוחו ולעצור את נפילתו, כי עבירה זו תגרוור בעקבותיה עבירה חמורה יותר, ועבירה זו הנוספת תגרוור אחריה עבירה חמורה עוד יותר, כמו ששנינו (אבות ד, ב) עבירה גוררת עבירה, וכך יצא מרעה אל רעה עד שבסוף עלול להפוך לגוי גמור ולאמלל את חייו לנצח --

ומתוך דברות קדשו של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע בשיעור חומש ורש"י פרשת אחרי-קדושים תשל"ז. נדפסו בגליון אלף תשע"ט

כבר באו מים עד נפש, ואף אם פעלתי על יהודי אחד ממאה שיתרחק מכלים אלו, הוא ובניו, והיה זה שכרי.

יש לדעת שכל הטומאות התחילו באופן כזה, שבתחילה זלזלו בחומרם ואמרו שאין זה חמור כל כך ולא לזאת התכוונה התורה, וכך התפשטה הטומאה יותר ויותר, עד שאחר כך כאשר נזכחו לראות את התוצאות המסוכנות כבר פכרו ידים ביאוש ואמרו שאת הנעשה אין להשיב. על כן עלינו להתגבר כבר עכשיו, כאשר האש אוהזת בקצה המחנה, לגרוור גדר שלכל הפחות לא תתפשט האש בתוך מחננו בין אנשים יראים ושלמים, ולא לתת לטומאה זו להתפשט עוד בקרב עדת ישראל, כאמור שאם עוברים תחילה על איסור 'אל תפנו אל האילים', להסתכל על מחוות אסורות, לסוף באים לידי 'תפנו א-ל-מרעתכם' לכפור בעיקר ולעזוב את דת משה וישראל --

והתקדשתם והייתם קדושים

והנה עמלק הוא בא בכל דור ודור לקרר לבבות ישראל, וכמו שנאמר (דברים כה, יח) אשר קרך בדרך, וכפי שרואים בחוש כי הטומאה מנסה בכל כוחה להחטיא ולהביא לידי פריקת עול ופריצות רח"ל, ונתקיים בנו מאמרם ז"ל (סוטה מט, ב) בעקבתא דמשיחא הוצפא יסגי, כי האף כי בכל דור ודור היו רשעים ופורקי עול מסיתים ומדיחים, אולם היו אלה רשעים לעצמם, ולא ביקשו להתערב ולעכב את היראים ושלמים אשר חפצים לעבור את הבורא ב"ה, ואולם כהיום

-- אין כל מקרה בעולם, וכשרואים שכלל ישראל בכל מקום שהם קיבלו על עצמם להתעורר בימים אלו בתוספת קדושה וטהרה, ומרבים בענייני שמירה גדרים וסייגים, ובוודאי היא התעוררות רוחנית הבאה מן השמים, ועל כל אחד לראות שחלילה לא ישמוט מתחת ידיו אותה ההתעוררות, כי כאשר הבורא ב"ה מושיט ידו ואומר פתחי לי אחותי רעיתי (שיר השירים ה, ב) צריך זהירות הרבה שלא לאבד ההודמנות.

ואתו מן השמים, שיוכל לתקן כל מה שנכשל.

ובהזדמנות זו אעורר שוב, אודות חובת המחאה המוטל על

כל אחד ואחד, שאם רואים איזה דבר אשר לא כדת, שמחוייבים למחות בדבר, ולתבוע חילול ה' ועלבון כבוד שמים. ואם יודע חלילה על אחד מבני קהילתינו הקדושה אשר בידו מהכלים האסורים, צריך למחות בכל התוקף ולקיים בו (משלי כב, י) גרש לץ ויצא מדון, כי הלא הדברים קל וחומר, ומה בעניני גשמיות, אם נודע על אדם אשר נושא עמו איזה וירוס שיש בידו לסכן אחרים, בוודאי שהכל יתרחקו ממנו, ואם יראוהו מסובב בין אנשים, ימחו בו על שמכניס ומביא אחרים לידי סכנת חולי, אם כן כל שכן וקל וחומר בעניני רוחניות שהוא גרוע עשרת מונים, כי אינו מטמא רק במגע ובמשא אלא אף מטמא באהל, והטומאה מוזקה לכל הסובבים כעבודה זרה ממש. ואפשר שהוא גרוע יותר מעבודה זרה, כי בכלים הללו ישנן מכל ג' העבירות החמורות, עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים.

בד בכד ידע כל אחד כי אין להתייאש מן התשובה כלל, כי שערי שמים פתוחים לכל אחד ואחד, וכל אחד יכול לתקן כל דרכיו ומעלליו ולשוב בתשובה שלימה. כי הבורא ב"ה הטוב ומטיב הוא ממתין לתשובת השבים אליו באמת, ועל ידי שיקבל האדם על עצמו איזה קבלה טובה יפתחו לפניו שערי שמים לרווחה, ותתקבל תשובתו לרחמים ולרצון - -

ומתוך דברות קדשו של כ"ק מרן
אדמו"ר שליט"א, בשולחן הטהור
ט"ו בשבט תשפ"ב

רואים כי המה נלחמים בכל כוחם למנוע מן יראי השם מלילך בדרך התמימה והישרה. כאשר רובם ככולם של שומרי תורה החרדים על דבר ה' נוהרים להחזיק ברשותם רק כלי מלפון אשר לא יביא את האדם לנסיגות ומכשולות, המה ברוב חוצפה ורשעות מנסים בכל כוחם למנוע את הדבר שלא יוכלו לעשות גדרים וסיגים של שמירה וזהירות, חפצים הם להכריח את ישראל קדושים שלא יהיה לאדם גדר והתרחקות מהם ומהמונם, עלינו לצעוק בקול רם ותקיף כי לא נוזו מדברי התורה כפי מסורתה בכל דור על ידי חכמי התורה, ונמסור נפשנו לזכור כי עם קדוש אתה לה' אלקיך וכך בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה (דברים יד, ב). לכן דבר נחוץ הוא שכל אחד ואחד יתתם על הכתב אשר בו חותמים כי אין חפצים שיהיה לנו שייכות עם כל המכשירים הללו.

עלינו לחזק עצמינו במה שכתבו בספה"ק כי זה לעומת זה עשה האלקים (קהלת ז, יד), וכאשר רואים גודל כח הטומאה, נדע כי בזמן הזה גם כח הקדושה הוא גדול עד למאוד, ועל כן מאחר ואנו חיים ברור ירוד עד מאוד אשר הוא מלא 'חמץ' עם כל הפירושים, הרי שכנגד ההסתר הגדול השורר, ישנו גם התגלות הקדושה ביתר שאת ויתר עוז. ומו שהוא חפץ למנוע עצמו מכל מרעין בישין, ומקבל על עצמו עול מלכות שמים הרי שמן השמים יסייעו בעדו, וכאשר ילחם כנגד עצת היצר שוב ושוב, הרי אף אם יפול ויכשל, מכל מקום 'שבע יפול צדיק וקם', ועדיין הוא בבחינת צדיק, ולכסוף מוכמח לו כי 'קום' וסייעו

הר"ר צבי משה ויינגורט הי"ו

בית שמש

בן הרה"ח ר' מרדכי מנחם הי"ו, וחתן הרה"ח ר' יצחק חיים קלוזנר הי"ו
לזכות בנו בכורו הב' **יוסף מאיר שיחי**
שנכנס לעול המצוות במזל טוב
יזכה לראותו עולה ומתעלה במעלות התורה והיראה, ולרוב נחת ואושר כה"י

הרה"ח ר' חיים הכהן שטרן הי"ו

בני ברק

ובנו הר"ר **יוסף בנימין הכהן שטרן הי"ו**

בני ברק

לזכות נכדו-בנו **שמעון שיחי** לכבוד שמחת החלאקה במזל טוב
יזכו לראותו עולה ומתעלה במעלות התורה והיראה, ולרוב נחת ואושר כה"י

הר"ר יהושע וקסברגר הי"ו

ירושלים

בן הרה"ג ר' זאב שליט"א, וחתן הרה"ג ר' ישראל זאב ברנשטיין שליט"א
לזכות בנו בכורו **שמעון שיחי** שנולד ונפדה במזל טוב
יזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נחת ואושר כה"י

הר"ר שלמה מרמורשטיין הי"ו

ירושלים

בן הרה"ג ר' גרשון יעקב שליט"א, וחתן הרה"ג ר' ישראל זאב ברנשטיין שליט"א
לזכות בנו **דוד שיחי** שנולד ונפדה במזל טוב
יזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נחת ואושר כה"י

הר"ר ברוך אליעזר פולק הי"ו

קרית צאנז, טבריה

בן הרה"ח ר' משה יהודה הי"ו, וחתן הרה"ח ר' שמואל חיים יגלניק הי"ו
לזכות בנו **יצחק מרדכי שיחי** שנולד במזל טוב
יזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נחת ואושר כה"י

הר"ר יצחק אייזיק הלוי גרינשטיין הי"ו

צפת

בן הרה"ח ר' שמואל זנוויל הלוי הי"ו, וחתן הרה"ח ר' ברוך דוב הלוי קליין הי"ו
לזכות בתו תחי' שנולדה במזל טוב
יוכה לגדלה לבעל תורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נתת ואושר כה"י

הרה"ח ר' נפתלי יצחק ברגר הי"ו - קרית צאנז, נתניה

לעילוי נשמת

אביו הרה"ח ר' ברוך ב"ר צבי אביגדור ז"ל ברגר

נלב"ע ביום כ"א שבט תשפ"ב

ואמו מרת פעסיל רחל ב"ר נפתלי יצחק ז"ל - נלב"ע ביום י"ב אדר תשס"ד

תנצב"ה

הרה"ח ר' הלל מנחם הכהן ישראלי הי"ו

קרית צאנז, נתניה

לעילוי נשמת

אביו הרה"ח ר' מנשה הכהן ז"ל ב"ר אברהם הכהן ז"ל ישראלי

נלב"ע ביום כ"ג שבט תש"פ

תנצב"ה

משפחת הרשקוביץ הנכבדה הי"ו

לעילוי נשמות

אביהם הרה"ח ר' אליעזר ב"ר משה ז"ל הרשקוביץ

נלב"ע ביום י"א אדר תשע"ה

ואימם מרת סערל ע"ה ב"ר יצחק שלמה שו"ב ברוק ז"ל

נלב"ע ביום כ"ד שבט תשמ"ט

הרה"ח מוה"ר מנחם מענדל ב"ר אברהם חיים ז"ל - נלב"ע ביום ד' ניסן

מרת בילא ע"ה ב"ר משה ז"ל - נלב"ע ביום הושענא רבה תשע"ה

תנצב"ה

הרה"ח ר' ישראל רוטלוי הי"ו

קרית בעש"ט, פתח תקוה

לעילוי נשמת

אביו הרב משה מנחם ב"ר דב יונה ז"ל רוטלוי

נלב"ע ביום כ"ו שבט תשע"ה

תנצב"ה

הרה"ג רבי **יואל נחום מאשינסקי** שליט"א

ראש כולל הצות "מנחם ציון" בעיה"ק ירושלים

לעילוי נשמת

אביו הרה"ג מוה"ר **צבי** ב"ר דוד ז"ל **מאשינסקי**

שהיה מקושר בלונ"פ לכ"ק מרן אדמו"ר זי"ע ולמד ולימד את תורתו עד יומו האחרון

נלב"ע ביום כ' שבט תשס"ד

תנצב"ה

משפחת בלומנטל הנכבדה הי"ו

לעילוי נשמת

עטרת ראשם הבעל והאב והאח

המחנך הדגול ואיש החסד הבלתי נשכח

הרה"ח מוה"ר **יהושע פאלק** ב"ר אהרן דוד ז"ל **בלומנטל**

נלב"ע ביום כ"ד שבט תשמ"ז

תנצב"ה

לעילוי נשמת

אחד מיקירי אנ"ש בעיה"ק ירושלים,

שיגע ועמל בתורה בהתמדה ובקביעות,

עבד את השי"ת בחשק ובשמחה,

חיזק בתמידות את עצמו ואת סובביו בשמחת החיים,

ירא את השי"ת ובמצותיו חפץ מאד, עסק בגמילות חסדים במאור פנים,

קיבל דין שמים באהבה,

קנה תורה וחכמה בצלו של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע,

בו היה דבוק בלב ובנפש

הרה"ח ר' **אברהם משה קרויס** זצ"ל

בן יבדלחט"א הרה"ח ר' **יהואל יום טוב** שליט"א

למלאת השנה לפטירתו במיטב שנותיו, ביום כ"ה שבט תשפ"ב

תנצב"ה